

Kestävän talouskasvun avaimet – Ajatuspaja Liberan ehdotukset Kasvuriiheeseen

Suomi tarvitsee kilpailukyvyyn tehostamista, ulkomaisia ja kotimaisia investointeja, sekä kasvavaa taloudellista aktiivisuutta. Kaikkein tärkein kasvutoimi on tuottavuuden kasvattaminen.

Olemme tietoisia Kasvuriihelle annetusta rajauksesta, että julkinen talous ei saisi heikentyä edes hetkellisesti. Siksi laskimme ehdotuksillemme hintalapun ja laitoimme ne tärkeysjärjestykseen.

Kasvutoimet tärkeysjärjestyksessä:

Verotulojen menetykset voidaan kompensoida:

TIIVISTELMÄ:

- **TALOUDEN KASVU** tulee työpanoksen, investointien ja tuottavuuden kasvusta. Työpanosta mitataan työllisten lukumäärällä tai tehdyillä työtunneilla. Reaalisia investointeja ovat koneet, laitteet ja rakennukset. Tuottavuus kasvaa monen tekijän avulla kuten koulutuksella, tai johtamisen ja organisoinnin uudistamisella. Tuottavuutta kasvattaa myös niin sanottu kokonaistuottavuus, joka tarkoittaa teknologista kehitystä.
- **TYÖPANOSTA VOIDAAN** kasvattaa sekä osajien määrällä (työperäinen maahanmuutto) että veroporkkanalla (pienentämällä marginaaliveroa). Työpanos kasvaa myös työttömyyden alentuessa. Teknologista kehitystä parannetaan kasvattamalla T&K menoja, investoimalla inhimilliseen tai reaali-pääomaan, sekä organisoimalla työnteko paremmin. Kustannuskilpailukyky säilyy kun palkat vientialoilla eivät nouse kilpailijoita nopeammin. Reaalista ja aineetonta pääomaa kasvatetaan houkuttelemalla ulkomaisia investointeja.
- **ESITTÄMÄMME KASVUTOIMET** tärkeysjärjestyksessä talouskasvun maksimoinniksi ovat: marginaaliverotuksen ylärajan tiputtaminen nykyisestä 59,3 prosentista kaikissa tilanteissa maksimissaan 47,5 prosenttiin (-1,5 miljardia), yhteisöveron alennus 2–5 prosenttiyksikköä (-300–750 miljoonaa), varainsiirtoveron poisto asunto- ja arvopapereiden kaupasta (-200 miljoonaa), progression poisto pääomatuloverotuksesta (-150 miljoonaa), perintö- ja lahjaverotuksen korvaaminen luovutusvoittoverolla (-1,1 miljardia), sekä T&K menojen kasvattaminen ja/tai kohdentaminen nykyistä tehokkaammin uutta luoville, ei vanhaa säilyttäville yrityksille (hintalappu avoin).
- **KASVUTOIMIEN KOKONAIS-HINTALAPPU** julkiselle taloudelle vaihtelee 3,2–3,7 miljardin välillä. Niitä ei kuitenkaan tarvitse toteuttaa yhdellä kertaa, ja nollakasvu on paljon kalliimpaa.
- **EHDOTUKSISTA SEURAAVA** verotulojen menetystä voidaan kompensoida nopeasti karsimalla yritystukia vähintään miljardilla eurolla, poistamalla listaamattomien yritysten osinkojen veronkevennys (+500 milj), lyhentämällä ansiosidonnaista 50 päivällä (+100 milj.) ja poistamalla työmarkkinajärjestöjen verotuki (+210 milj). Tästä kertyy ainakin 1,8 miljardia.
- **EHDOTUSTEMME VOIDAAN** ennakoida tehostavan talouskasvua, nostavan työllisyyttä ja siten kasvattavan verotuloja jo seuraavien 1–2 vuoden aikana, mutta etenkin pitkällä aikavälillä.

Osa 1

Tilannekuvaus

Talouden ongelmat eivät valitettavasti ole suhdanneluonteisia

SUOMEN TALOUS ei tunnetusti ole juuri kasvanut sitten vuosien 2008–2010 finanssikriisin, mutta itse asiassa koko EU:n talous on kasvanut samalla aikavälillä hitaasti verrattuna USA:n ja Kiinan kehitykseen.

Tilanteen parantamiseksi EU komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen tilasi viime syksynä kaksi selvitystä EU:n omaksi Kasvuriiheksi. Kirjoittajiksi pyydettiin kahta entistä Italian pääministeriä – Enrico Lettaa ja Mario Draghia – joista jälkimmäinen oli toiminut myös EKP:n pääjohtajana (2011–2019). Lettan raportti EU:n sisämarkkinoiden kehittämisestä valmistui viime vuoden keväänä ja Draghin raportti EU:n kasvun ja kilpailukyvyn parantamisesta syyskuun alussa.

EU-tason toimilla on aivan keskeinen merkitys Suomelle, sillä taloutemme elpyminen riippuu huomattavassa määrin koko EU:n talouden kehityksestä. Ilman talouskasvua EU:ssa on vaikeaa nähdä Suomen voivan saavuttaa kestävästä kasvua.

Suomen talous on ollut finanssikriisin ja Nokian matkapuhelinten tuotannon romahduksen jälkeen tasaisesti EU:n heikoimpia. Viimeisimmässä vertailussa olimme vuoden 2023 talouskasvussa maailman heikoimman kymmenen maan joukossa.

Pudotus oli raju, sillä Nokian menestyksen vuosina talous oli suorastaan loistokunnossa. Vuosina 1999–2007 kasvua oli keskimäärin lähes kolme prosenttia vuodessa. Tämä huima kasvu johtui pääosin tuottavuuden noin 2,5 prosentin kasvusta vuodessa. Riippuvuussuhde oli kuitenkin ilmeinen – Nokian osuus Suomen T&K-menoista oli yli 50 prosenttia.

Vienti menestyi tuolloin erinomaisesti ja vaihtotaseen ylijäämät olivat jopa 8 % BKT:sta. Elektroniikka-ala oli teollisuuden suurin sektori ja sen osuus viennistä lähes kolmanneksen. Julkinen talous oli säännöllisesti ylijäämäinen ja velka suhteessa BKT:een oli alle 30 %. Suomen talouden vahvat luvut herättivät kansainvälisestikin huomiota. Mutta juuri kun Nokian ongelmat alkoivat kasautua, iski Suomeen ja tärkeimmille vientialueillemme finanssikriisi.

Suomen talous ei ole missään vaiheessa toipunut Nokian kännykkätuotannon romahduksesta. Nokia on edelleen vahva tekijä verkkojen rakentamisessa, mutta sen vaikutukset koko talouteen ovat vähäiset. Nokian osakkeen hinta on tippunut 60 eurosta nykyiseen 4–5 euroon.

Nokian ohella taloutta on muutenkin suorastaan moukaroitu ulkopuolisilla shokeilla – esimerkkeinä vaikka eurokriisi, Venäjän viennin loppuminen, paperitehtaiden alasajo, ja korona. Tuoreimpana mustana joutsenena Ukrainan sota nosti energian hintaa Suomessa ja EU:ssa. Inflaatio kiihtyi euroalueella jopa yli 10 %:iin ja EKP oli pakotettu nostamaan korkoa.

Isossa kuvassa EU ja varsinkin euroalue on ollut kansainvälisellä tasolla alisuoriutuja ja Suomi taas alisuorittaa jopa tässä viitekehyksessä. BKT:n kasvu on ollut alle prosentin vuodessa, ja per capita/BKT sekä yleinen elintaso eivät ole kasvaneet lainkaan. Vaihtotaseen ylijäämä on sulanut pois ja lähes joka vuosi on alijäämäinen. Julkisen sektorin velkaantuminen kasvaa nopeasti.

Tämä on vakava merkki kilpailukyvyn heikkoudesta.

Julkinen talous on ajautunut suuriin ongelmiin. Julkisyhteisöjen yhteenlaskettu velkataso suhteessa bruttokansantuotteeseen – joka oli vielä vuonna 2007 30 % – kohosi vuonna 2023 jo lähes 76 prosenttiin¹ ja kasvaa edelleen. Työllisyysaste kohosi välillä 74 prosenttiin, mutta on jälleen laskussa. TEM:n tilastojen mukainen laaja työttömyys on peräti 300 000 hengen tasolla. Tämä on suuri rasite koko taloudelle. Hallituksen tavoite työllisyyden kasvusta 100 000 henkilöllä ei näytä mitenkään toteutuvan. Työllisyys on jopa laskenut.

Ruotsin ja Tanskan kehitys on ollut samalla ajanjaksolla EU:n parhaita. BKT on kasvanut EU:n keskiarvoa selvästi nopeammin ja tuottavuuden kasvu on ollut EU:n kärjessä. Julkinen velka per BKT on jopa laskenut viime vuosina ollen vain 30 %. Tämä on ollut maailmankin tasolla erinomainen suoritus. Alhainen velka-aste antaa mahdollisuuden elvyttää taloutta tulevissa kriiseissä. Suomelle se ei ole enää mahdollista suuressa mitassa.

Ruotsin pörssi on menestynyt parhaiten Euroopassa ja sen markkina-arvon kasvu on ollut selvästi suurempaa kuin Euroopan tason yleisissä indekseissä. Samaan aikaan Suomen pörssi lienee Euroopan heikoimmin menestynyt. Tanskan menestys perustuu huomattavalta osin yhteen yritykseen, lääkeyritys Novo Nordiskiin. Kuten Nokia Suomessa aiemmin, Novo Nordisk on nyt markkina-arvoltaan Euroopan suurin yritys. Tämä voi tietenkin olla Tanskalle riski, kuten Nokia oli Suomelle.

Monipuoliset rakenneongelmat

TALouden HEIKKO KEHITYS ei ole ensi sijassa suhdanneluonteista, vaikka korkea korkotaso onkin olennaisesti heikentänyt rakennusalaan. Ongelmat olivat havaittavissa jo aiemmin.

Kyse on ennen kaikkea rakenteellisista ongelmista. Rakenneuudistukset eivät ole onnistuneet Suomessa, ja vastuuta tästä jakavat monet tahot kuten yritykset, julkinen sektori, useat monipuoluehallitukset, sekä ay-liike, joka on vastustanut tasaisesti lähes kaikkia työmarkkinoiden uudistuksia.

Saksassa tehtiin suuri työmarkkinuudistus vuosina 2004–2006, kun liittokanslerina oli sosiaalidemokraattien Schröder. Niin sanotut Harz-reformit auttoivat työllisyysasteen nostamisessa noin 67 prosentista peräti 77 prosentin tasolle. Myös Ruotsissa ja Tanskassa on uudistettu työmarkkinoita sosiaalidemokraattien ollessa hallitusvastuussa. Nyt Orpon hallitus yrittää uudistaa työmarkkinoita mm. paikallista sopimista lisäämällä. Jälleen kerran vasemmisto sekä ay-liike vastustavat uudistuksia. Muutos on pakollinen, mutta pelottava.

¹ <https://stat.fi/julkaisu/cln33xj7na0nb0cut0o5jm2gp>

Suomella on rakenteellisia ongelmia monella tasolla:

- 1. JULKINEN TALOUS** on ylisuuri suhteessa yksityiseen sektoriin ja ennen kaikkea yrityssektoriin nähden. VM:n valtiosihteerinä pitkään toiminut nyt jo edesmennyt Raimo Sailas totesi tämän jo 10 vuotta sitten. Mikään talous ei voi menestyä ilman kilpailukykyistä yrityssektoria ja erityisesti vientiä. Tämän voi helposti havaita Nokian menestysvuosista. Toisaalta voidaan sanoa, että ylisuureksi kasvanut hyvinvointivaltio on viime kädessä seurausta muista rakenteellisista ongelmista.
- 2. VIENNIN RAKENNE** on Suomessa vanhakantainen ja kyvytön uudistumaan. Hallitsevassa roolissa on edelleen perinteinen tehdasteollisuus eli koneet ja laitteet, kartonki ja selluloosa, mineraalit ja kemian alan tuotteet. Korkean teknologian tuotteiden osuus on vähäistä. Tämä ongelma on toki olemassa myös EU:n tasolla. Palvelujen osuus Suomen viennistä on paljon vähäisempi kuin Ruotsissa ja Tanskassa. Nykyään monet hightech-tuotteet ovat digitaalisia palveluja. ETLA:n tutkimuksessa havaittiin muutama vuosi sitten, että pk-yritysten osuus viennistä on Suomessa selvästi pienempi kuin esim. Ruotsissa ja Tanskassa. Eurostatin tilastojen mukaan alle 10 henkeä työllistävien yritysten viennin osuus Suomen tavaraviennistä oli vuonna 2022 vain 3,3 %, EU-maiden pienin lukema. Tässä on suuri potentiaali vientimme kasvattamiselle.
- 3. SUOMESSA ON** paljon yrityksiä ja yrittäjyyttä Suomen yrittäjien tilastojen mukaan². Yrityksiä on Suomessa noin 265 000, ja maa-, metsä- ja kalatalous mukaan lukien jopa noin 345 000. EU- ja OECD maiden vertailussa Suomi sijoittuu jopa kärkipäähän. Meillä on kuitenkin yrityssektorissa rakenteellinen ongelma: Yksinyrittäjiä on paljon, 190 000, ja luku on vain kasvanut. Työnantajaksi ryhtymisessä on suuri kynnyks. Tämän helpottaminen on avainasemassa – jos jokainen yksinyrittäjä työllistäisi yhden henkilön niin hallituksen tavoite 100 000 uudesta työllisestä toteutuisi. Meillä on myös paljon mikro- (2–9 hengen) ja pieniä (10–49 hengen) yrityksiä, yhteensä noin 80 000. Keskisuuria yrityksiä on vain noin 2500, ja tässä piilee vakava ongelma. Yritykset eivät kasva Suomessa tarpeeksi. Suuret yritykset työllistävät yli 250 henkilöä, ja niitä meillä on vain noin 600.

Ongelmana ei ole vain se, että yritykset eivät kasva tarpeeksi – liian harva edes haluaa kasvaa. Ohjelmistoyhtiö Visman uusi tutkimus pienten ja keskisuurten yritysten toiminnasta paljastaa, että vain neljäsosa yrittäjistä tavoittelee tuloksen kasvua. Liian usein on kyse kulttuuriimme juurtuneista kielteisistä asenteista yrittäjiä ja yrittäjyyttä kohtaan. Visman

² Miten Suomi voidaan pelastaa, Libera 2015 ja SY:n tilastot.

tutkimuksen tulokset saavat tukea valtioneuvoston teettämästä tutkimuksesta, jonka mukaan alkuvaiheen yrittäjistä vain joka kymmenes tavoittelee kovaa kasvua (Valtioneuvosto). Kehitys on laskevalla uralla ja Suomi jää selvästi jälkeen tutkimuksen vertailumaista. Nämä ovat huolestuttavia tuloksia kasvun kannalta.

Suomen Yrittäjien ja Epicenterin tuoreessa kyselyssä (12/2024) vain joka kahdeksas yrittäjä kokee, että Suomessa on riittävästi kannustimia kasvattaa yritystä. SY:n toimitusjohtaja Mikael Pentikäinen sanoo, että suuria ongelmia on sääntelyssä, verotuksessa, rahoituksessa ja yrittäjyyden arvostuksessa (KL, 17.12.2024, pääkirjoitus).

Vuoden 1997 jälkeen Helsingin pörssiin on listautunut vain vähän yrityksiä ja First North listallekin vain noin 50 yhtiötä. Samaan aikaan Ruotsin pörssiin on tullut noin 500 yritystä, Euroopan pörseistä vain Lontooseen on listautunut enemmän. Ruotsin etuna on, että tavalliset kotitaloudet ovat poikkeuksellisen aktiivisia sijoittajia. Suomessa taas ei aikoihin ole listautunut uusia suuria yrityksiä pörssiin päälistalle.

Laboren johtaja Mika Maliranta sanoo viime syksyn kirjassaan ”Pinnan alta”, että talouden kasvun edellytykset ovat Suomessa kunnossa: meillä on innovatiivisia yrityksiä, osaavaa työvoimaa, toimivat markkinat ja hyvä koulutusjärjestelmä. Hän uskoo Suomessa olevan kehittymässä vuosina 2012–2016 perustettujen yritysten ”kultainen sukupolvi”, joista olisi tulossa korkean tuottavuuden kasvuyrityksiä. Talous olisi tässä skenaariossa aivan uuden nousukauden kynnyksellä.

Malirannan väitteisiin on valitettavan vaikeaa uskoa. Kasvun ja tuottavuuden edellytysten kuntoon saattaminen vaatii tosiasiasa merkittäviä uudistuksia talouden rakenteissa, verotuksessa, työmarkkinoilla ja pääomamarkkinoilla. Itsestään ei jatku kuin nollakasvu.

Työmarkkinoiden rakenteissa on suuri uudistamisen tarve, sillä ne eivät ole tarpeeksi joustavat. Uudistuksille saa hyvän pohjan Saksan, Ruotsin ja Tanskan uudistuksista. Paikallista sopimista ja työnantajaksi ryhtymistä on tarpeen edistää, sekä sopimusten kautta että verotuksen uudistamisella. Työmarkkinoilla on myös huomattavia kannustinloukkuja, jotka liittyvät työn verotukseen ja työttömyyskorvauksiin. Suomessa ei juuri kannata tehdä lisätöitä, koska marginaaliverotus on hyvin korkeaa. Myöskään työhön meno ei ole aina kannattavaa³. Irtisanomisen peruste on nykyään laissa asiallinen ja painava syy. Hallitus tähtää uudistukseen,

³ Suomen vero- ja kannustinjärjestelmä vaikuttaa olennaisesti työn vastaanottamiseen ja lisätyön tekemiseen. Työttömyysloukussa ihmisten ei kannata ottaa uutta työtä vastaan. Tällaisessa loukussa arvioidaan olevan peräti 136 500, ja joissain arvioissa jopa 300 000 henkeä.

jossa pelkkä asiallinen syy riittäisi. Kun Saksassa poistettiin irtisanomissuojat lähes kokonaan alle 10 hengen yrityksistä 20 vuotta sitten, varsinkin pk-yritykset alkoivat rekrytoida huomattavasti enemmän työntekijöitä.

- 4. SUOMESSA ON** yksityisiä pääomia ja sijoittajia liian vähän⁴. Pörssiyrityksissä valtion ja TEL-yhtiöiden omistajan rooli on liian keskeinen. Vastaavaa ei ole Ruotsissa ja Tanskassa. Meillä tarvittaisiin niin sanottuja ankkurinomistajia paljon lisää. Ruotsissa on suhteellisesti vertaillen paljon enemmän varakkaita omistajia ja perheitä, jotka toimivat aktiivisesti yritysten hallinnoinnissa. Kotitalouksien varoista valtaosa on Suomessa kiinni asunnoissa ja pankkitalletuksissa. Yksityistä pääomasijoittamista tulisikin edistää. Valtion roolia pörssiyritysten omistajana voisi vähentää ja työeläkelaitosten roolin kasvattaminen ei ole tarpeen.
- 5. SUOMEN HUOLTOSUHDE** heikkenee vauhdilla ja erityisesti eläkeläisten suhde työikäiseen väestöön kasvaa lähes nopeiten EU-maista. Huoltosuhde kuvaa työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien (lapset ja eläkeläiset ym.) yhteenlaskettua lukumäärää suhteessa työllisten määrään. Syntyvyys on teollisuusmaiden alhaisimpia, kokonaishedelmällisyys on meillä Japanin tasolla, vain noin (1.26). Etelä-Koreassa se on vielä alempi (0.72) ja siellä onkin julistettu kriisitilanne. Sama ongelma on muillakin vanhoilla teollisuusmailla paitsi USA:lla. Syntyvyyteen ei juuri politiikka-toimin kannata puuttua koska se on tehotonta, mutta työperäistä maahanmuuttoa voi ja pitää lisätä.
- 6. ALUEELLISET KEHITYSEROT** kasvavat Suomessa kovaa vauhtia. Myös tämä kehitys on yleistä maailmalla, jopa Kiinassa. Eteläinen Suomi, Pohjanmaan alue sekä Ahvenanmaa menestyvät Suomessa paljon paremmin kuin itä ja pohjoinen. Tämä aiheuttaa myös varallisuuserojen kasvua. Hyvin monet perivät Suomessa vain asunnon ja ehkä kesämökin. Taantuvilla alueilla ei perittyä asuntoa saa edes myytyä ja siitä voi aiheutua juoksevia kuluja.

Ongelmien listaaminen on helppoa. Mutta seuraavaksi esitämme konkreettisia keinoja, joilla rakenteellisia ongelmia voitaisiin poistaa tai ainakin helpottaa.

⁴ Suomen ja Ruotsin omistuspohjan vertailu on hämmentävää luettavaa. Suomessa valtion ja Solidiumin yhteenlaskettu osuus on 41 %, kun Ruotsissa valtio omistaa vain 2 %. Suomessa yksityiset omistajat omistavat 22 % pörssistä, Ruotsissa 86 %. Pörssiyrityksistä Suomessa 21 % mutta Ruotsissa vain 1% on vailla pääomistajaa. Ulkomaisten omistajien osuus Suomessa on 9 %, Ruotsissa 6 %. Valtion rooli on aivan liian korkea Suomessa. Kun Ruotsi poisti ensin varallisuusveron ja sitten perintöveron, pääomia palasi ulkomailta takaisin. Ruotsalaiset ovat aktiivisia sijoittajia ja markkinat luottavat heidän tarkkaavaisuuteensa. Suomessa on valtava tarve uudistaa verotusta ja vähentää valtion omistuksia. Ongelmana on yksityissijoittajien löytäminen tilalle. Valtion ja työeläke-yhtiöiden rooli liian suuri, mutta jälkimmäiset ovat siirtäneet entistä enemmän osakesijoituksiaan ulkomaille, eniten USA:an. Varman sijoituksista on enää n. 27 % Suomessa, KEVA:n vain 10–15 %.

Osa 2

Liberan toimenpidelistaus rakenteellisten ongelmien korjaamiseksi

Taloustieteen yleisen kasvuteorian mukaan tuotannon kasvulle on varsin yksinkertainen selitysmalli: kasvua saadaan aikaan työpanosta ja reaalista pääomaa kasvattamalla sekä tuottavuuden kasvulla. Työpanosta mitataan työllisten lukumäärällä ja tehdyillä työtunneilla. Reaaliseen eli aineelliseen pääomaan kuuluvat koneet ja laitteet sekä rakennukset.

KOKONAISTUOTTAVUUS ON varsin hankala ja laaja käsite. Usein sillä tarkoitetaan lähinnä teknologista kehitystä. Suomessa puhutaan pääosin vain työvoiman tuottavuudesta. Teknologinen kehitys lisää työvoiman ohella myös reaalisesta pääomasta tuottavuutta. Tuottavuuteen sisältyy myös henkilöstön koulutuksen parantaminen, viestinnän, palkkauksen, johtamisen ja organisaation kehittäminen, sekä erityisesti T&K-menojen kasvattaminen.

Tuottavuutta voidaan siis kasvattaa lukuisilla toimenpiteillä.

Maan kilpailukyky on myös läheinen käsite tuottavuudelle. Draghin raportissa EU:n kilpailukykyyn parantaminen oli keskeisessä roolissa. Kilpailukyvyllä tarkoitetaan sekä reaalista että nimellistä kilpailukykyä. Reaalinen kilpailukyky merkitsee sitä, että tuottavuus kasvaa nopeammin kuin kilpailijamaissa. Nimellisellä kilpailukyvyllä tarkoitetaan yleensä kustannuskilpailukykyä, mikä on ratkaisevaa viennin menestykselle. Palkat eivät vientialoilla saisi nousta nopeampaa kuin kilpailijamaissa.

Koko reilut 15 vuotta kestäneen hitaan kasvun aikana Suomessa vientialojen palkat ovat pääosin pysyneet maltillisina. Sipilän hallituksen aikana tehtiin kuuluisa kiky-sopimus, jolla kustannuskilpailukykyä parannettiin huomattavasti, muun muassa pidentämällä työaikoja.

Yritysten reaalinen kilpailukyky on Suomen pääongelma, eli tuottavuuden heikko kehitys selittää heikon kasvun. Talouden kasvu on Suomessa ollut teollisuusmaiden heikoimpia.

Tuottavuuden kehitys on ollut heikkoa erityisesti palvelualoilla, sekä julkisella sektorilla, jolla työskentelee Suomessa yli 700 000 työntekijää. Suhteessa talouden kokoon tämä on yksi EU:n korkeimpia lukuja, ja on myös osaltaan vaikuttanut julkisen sektorin menojen nopeaan kasvuun ja kokonaisveroasteen nousuun.

Seuraavilla toimenpiteillä tuottavuuden ja talouden kasvu saataisiin Suomessa elpymään:

1. Palkkatulojen verotus

KOKONAISVEROASTE ELI kaikki verot suhteessa BKT:een on Suomessa korkea. Erityisen korkea on palkkatulojen verotus ja lisätulojen verotus eli marginaaliverotus.

Veronmaksajain keskusliitto on tehnyt aiheesta kansainvälisiä vertailuja jo pitkään. Keskituloisilla (52 000–61 000 euroa vuodessa tienavilla) tuloveroprosentti on Suomessa 31,8 % ja Ruotsissa 25,2 %. Ero on peräti 6,6 prosenttiyksikköä. Suurilla tuloilla (95 000–115 000 euroa) vastaavat luvut ovat Suomessa 40,3–43,5 prosenttia ja Ruotsissa 37–40 prosenttia. Palkkatulojen ollessa 35 000 euroa eli alle 3000 euroa kuukaudessa erot pienenevät (22,5 % Suomi ja 21,6 % Ruotsi).

Työtulovähennyksen nosto ja hyvätuloisten marginaaliveron lasku ovat keventäneet Ruotsin palkkaverotusta. Suomen ja Ruotsin välinen palkkatulojen verotuksen ero kasvaa tänä vuonna. Marginaaliverotus kasvaa edelleen Suomessa jo alemmilla keskituloisilla.

Tällä hetkellä verotus vie yli 600 000 työkäiseltä vähintään puolet lisätulojen palkasta tai palkankorotuksesta. Tämä heijastuu muun muassa siihen, että meillä tehdään vähemmän työtunteja kuin Ruotsissa ja monessa muussakin EU-maassa. Meillä on lisäksi EU:n pisimmät lomat. Talouskasvun tehostaminen edellyttää tuottavuuden kasvun lisäksi myös työpanoksen kasvua. Marginaaliverotusta on toisin sanoen pakko laskea Suomessa.

Suomen erittäin pienet tuloerot kasvanevat, mutta niin kasvavat myös halut tehdä enemmän töitä ja edetä uralla. Tuloerojen minimointiin perustuva politiikka ei ole optimia edes valtiontalouden kokonaiskuvan kannalta.

2. Yhteisöveron alennus

SUOMEN 20 prosentin yhteisövero on itsessään alle EU:n keskiarvon, mutta eri maiden yhteisöverojen todellista astetta on vaikeaa vertailla erilaisten huojennusten vuoksi. Näiden huojennusten jälkeen Suomen yhteisövero ei ole enää niin kilpailukykyinen. EU:n kiistaton ykkönen on Irlanti 15 prosentillaan, mikä onkin poikkinut maahan valtavasti ulkomaisia pääomasijoituksia ja yrityksiä.

Ns. "Viron mallista" on käyty keskustelua. Virossa yhteisövero on ollut jo pitkään 20 prosenttia. Tämän vuoden alusta sitä korotetaan, koska mm. puolustusmenot kasvavat voimakkaasti. Merkittävä ero Suomen ja Viron verotuksessa on se, että jos yritys ei jaa Virossa osinkoja niin se ei maksa yhteisöveroa lainkaan, mikä kannustaa yrityksiä jatkuvasti uusiin investointeihin.

Yhteisöveron alennus ensin 18 prosentin tasolle ja myöhemmin 15 prosentin tasolle on Suomelle hyvä ratkaisu. Se houkuttelisi ulkomaisia yrityksiä ja sijoittajia, joista käydään kovaa kilpailua maailmalla.

Toissijaisena vaihtoehtona Viron mallinen ratkaisu yhteisöveron maksuun aikaansaisi investointeja, ja veroaste voitaisiin pitää entisellään.

3. Varainsiirtoveron poisto asunto- ja arvopapereiden kaupasta ja progression poisto pääomatuloverotuksesta

SUOMEN TALOUS tarvitsee kipeästi niin ulkomaisia investointeja kuin kotimaista omistajuuttakin. Näitä asioita voidaan edistää verrattain pienellä hintalapulla kahdella täsmätoimella.

Ruotsi on ollut menestyksekkäs ulkomaisten investointien houkuttelemisessa poistettuaan varainsiirtoveron asunto- ja arvopapereiden kaupasta. Tämä elävöittäisi samalla myös Suomen asuntomarkkinoita ja helpottaisi työvoiman kohtaanto-ongelmaa laskiessaan muuton kustannuksia.

Verojärjestelmää voidaan myös yksinkertaista kannustamalla kotimaiseen omistajuuteen poistamalla neljän prosentin progressio yli 30 000 euron vuosittaisilta pääomatuloilta. Kaikille pääomatuloille tulisi 30 prosentin veroaste.

4. Perintö- ja lahjaveron korvaaminen

RUOTSI, NORJA ja Viro ovat poistaneet kokonaan perintö- ja lahjaveron. Myös useissa EU-maissa sukupolvenvaihdosta koskevat verot on huojennettu nolnaan, joskin lahjaveron pitää edelleen pintansa monissa maissa. Suomessa on säädetty yritysten sukupolvenvaihdoksen veroihin huojennus tietyin ehdoin, mutta ei ongelmattomasti. Ruotsissa on poistettu myös varallisuusvero, Norjassa se on edelleen.

Ekonomistit ovat laajalti olleet Suomessa perintö- ja lahjaveron kannalla. Näiden arvioidaan aiheuttavan vähemmän haittaa talouden kehitykselle kuin muiden verolajien. Yhteisöjen voittojen ja palkkatulojen verotuksen kiristäminen voi aiheuttaa muuttoliikettä ulkomaille. Kiinteistöt, metsät ja maa-alueet pysyvät Suomessa.

Perheyriyten liitto on arvioinut, että Suomessa on suuri joukko pitkäikäisiä arvoitettuja perheyriyksiä, jotka eivät täytä perintöveron huojennuksen ehtoja ja joutuvat maksamaan perintö- ja lahjaverot maksimaalisesti. Ruotsissa pääomamarkkinat ovat laajat ja monipuoliset Suomeen verrattuna. Meillä on puutetta varakkaista omistajista ja ankkurisijoittajista listattuihin ja listaamattomiin yrityksiin⁵, ja jälkimmäisten määrä on entisestään vähentynyt. Asiaa vain pahentaa se, että moni yritys joutuu varautumaan perintöveroon pitämällä varoja likvidinä. Arvioiden mukaan nämä

⁵ Risto Murto, Miksi Suomi pysähtyi, 2024.

kotimaisesta investoinneista pois olevat summat ovat erittäin suuria, joka tapauksessa yli perintö- ja lahjaveron vuosituoton.

Siksi ehdotammekin perintö- ja lahjaveron tilalle luovutusvoittoverotusta. Perilliset maksaisivat veroa vasta omaisuutta myydessä, ja esittämässämme mallissa alle 20 000 euron perinnöt saisivat edullisemman verokohtelun myös luovutusvoittoverotuksessa. Keskipitkällä 3–5 vuoden aikavälillä veromuutoksen pitäisi tuottaa suuremmat verotulot kuin nykyinen perintövero.

5. T&K menojen kasvattaminen

NOKIAN HUIPPUVUOSINA T&K menot olivat eurooppalaista kärkeä, 4 % bruttokansantuotteesta. Sen jälkeen ne ovat laskeneet alle kolmeen prosenttiin. Marinin hallitus sääti lain, jonka mukaan julkisen T&K rahoituksen tulisi olla 1,2 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä, ja kokonaisuudessaan tavoitteena on yhteensä 4 % taso. Lisäksi voimaan tuli T&K-menojen verovähennys.

TEM koordinoi ja ohjaa Suomessa innovaatio- ja teknologiapolitiikkaa. Keskeisiä organisaatioita ovat Business Finland, Finnvera, Suomen Teollisuussijoitus eli Tesi, VTT ja Sitra. Orpon hallitus on jo lisännyt budjettirahoitusta T&K toimintaan, mutta on olemassa tutkimuksia joiden mukaan T&K-rahojen jakaminen voi silti mennä pieleen⁶. T&K tuet suuntautuvat Suomessa pääosin teollisuusyrityksille, joiden tuottavuus on kehittynyt jo pitkään selvästi paremmin kuin yksityisissä palveluissa ja julkisella sektorilla. Yksityisissä palveluissa piilee suuri tuottavuuden kasvupotentiaali, erityisesti digitaalisissa palveluissa.

Julkisia varoja tulisi kohdentaa nykyistä tehokkaammin innovatiivisille yrityksille. T&K-verokannustin tarvitsee myös korjausta, sillä se on ollut pettymys osalle yrityksistä. Yritykset ovat hakeneet kannustinta T&K-menojen perusteella veroilmoituksessa. Vuoden 2023 alusta oli voimassa 50 % lisävähennys T&K menoista ja sitä lisättiin tänä vuonna.

Verottaja on kuitenkin tulkinnut itse verohyvitykseen oikeuttavat T&K-menot. Lainsäädännössä olisi selkeyttämisen tarvetta, jotta T&K menohyvitys kohdentuisi ennustettavammin ja paremmin.

6. Yritystukien uudistaminen kansallisella ja EU:n tasolla

YRITYSTUET OVAT olleet viime aikoina paljon esillä niin Suomessa, EU:ssa, USA:ssa kuin Kiinassakin. Julkinen tukipolitiikka yrityksille alkoi kasvaa koronan aikana ja kiihtyi Ukrainan sodan alettua, johtuen energian hinnannoususta. Kiinasta tuleva halpatuonti kuten sähköautot, aurinkokennot ja vastaavat tuotteet ovat jo johtaneet tullimaksujen merkittävään nousuun. Trump suunnittelee lisätulleja Kiinan ja

⁶ Kauppalehti, 18.10.2024.

muidenkin maiden tuotteille. Yritystuista on tulossa valtava ongelma EU:ssa. Yrityksille myönnetään Suomessa monenlaisia verotukia ja suoraa tukia. Suoraa rahallista tukea annetaan lukuisille yrityksille yli miljardi euroa vuodessa, ja myös muunlaisia verotukia on monenlaisia, kuten edellä mainittu T&K-menojen verovähennys.

VATT ja TEM:n työryhmät sekä ETLA ovat vuosia tutkineet suorien tukien ja verotukien hyödyllisyyttä. Arviot ovat usein olleet varsin kriittisiä. Monet näistä tuista voisi poistaa, koska ne ovat tehottomia ja voivat vääristää resurssien allokaatiota. Ne kohdistuvat usein heikosti kannattaville yrityksille ja siten pitävät yllä vanhoja ja kilpailukyvyttömiä talouden rakenteita. Tukien saajista erottuu vuodesta toiseen selkeä kanta-asiakkaiden joukko.

Suomen ongelma on kuitenkin siinä, että näitä tukia myönnetään laajalti EU-maissa. Koordinoitu ratkaisu EU-alueella olisi tarpeen. USA:ssa ja Kiinassa yritystuet olivat kasvussa jo ennen koronaa. Lettan ja Draghin raporteissa EU:n osalta ongelma tuodaan esille. Pienet maat kuten Suomi ovat tässä kärsijöitä. Niiden varat eivät riitä massiivisiin yritystukiin.

Orpon hallitus valmistelelee verotukea investoinneille, jotka koskisivat vihreän siirtymän edistämistä, uusiutuvaa energiaa ja tuotannon muuttamista vähähiiliseemmäksi. Osan investointikustannuksista voisi vähentää yhteisöverosta pitkän ajan kuluessa ja tuki olisi rajattu yli 50 miljoonan euron investointeihin. Rajaa on pidetty korkeana ja yhtä miljoonaa on ehdotettu.

Yllättäen Suomen Yrittäjät suhtautuu esitykseen varauksellisesti. Sen mielestä ei pitäisi lähteä valtiontukien lisäämisen linjalle. Suomen tulisikin vastustaa tätä koko EU:ssa. VATT varoittaa, että valtion veromenetykset voivat olla suuremmat kuin lakiesityksen yhden miljardin arvio

Yritystukia tulee karsia kansallisella tasolla ja pyrkiä yhteiseen ratkaisuun EU:n tasolla.

Tuottavuuden kasvattamiseksi esitämme siis marginaaliverotuksen kunnianhimoista laskemista, yhteisöveron laskua asteittain 15 prosenttiin, varainsiirtoveron poistoa asunto- ja arvopaperien kaupasta, progression poistoa pääomatuloverotuksesta, perintö- ja lahjaveron korvaamista luovutusvoittoverolla, T&K rahoituksen nostoa kasvuvuosien tasolle, sekä tehottomien yritystukien karsimista. Yhdessä toimenpiteet edistävät vajavaisia pääomamarkkinoita, lisäävät investointeja ja houkuttelevat yrityksiä Suomeen.

Osa 3

Kasvutoimien rahoitus

Kasvuriihen toimeksiannon mukaan valtiontalous ei kestä tulonmenetyksiä. Mielestämme nyt tarvitaan malttia vaurastua – esittämämme toimet ovat aitoja tulevaisuusinvestointeja, jotka maksavat itsensä takaisin pitkällä aikavälillä. Julkisen sektorin rahoitusongelmat johtuvat rakenteellisten uudistusten puutteesta – ja ne tulevat jatkumaan, ellei uudistuksia nytkään tehdä.

PERINTÖ- JA yhteisöveron uudistukset tulevat mitä todennäköisemmin kasvattamaan verotuloja, kuten kävi esimerkiksi yritysverotuksen laskiessa huomattavasti 1990-luvulla. Marginaaliverotuksen lasku kasvattaa työpanosta ja siten verotettavia tuloja. Rakenteelliset uudistukset kasvattavat aikaa myöten yritysten työllisten lukumäärää. Tämä lisää verotuloja ja vähentää valtion menoja ilman lisäleikkauksia.

Muut Pohjoismaat ovat tehneet tarvittavia uudistuksia, ja ovat olleet verotulojen kasvun positii-visessa kierteessä. Ne ovat meille tärkeitä verrokki-esimerkkejä, koska ne ovat muutenkin hyvin vertailukelpoisia maita, mutta ne ovat myös tehneet rakenneuudistuksensa samankaltaisiin haasteisiin vastatakseen.

Suomi ei tällä väestörakenteella kerta kaikkiaan saa juuttua jatkuvien leikkausten kierteeseen, vaan nyt tulee olla rohkeutta ottaa askelia kohti valoisampaa tulevaisuutta.

Koska kuitenkin Kasvuriihelle annettu liikkumavara on mitä on, välittömien tulonmenetysten kattamiseksi ehdotamme seuraavaa:

- 1. YRITYSTUKIA VOIDAAN** karsia ainakin miljardilla eurolla muutaman vuoden aikana. Näitä ei tarvitse palauttaa voimaan myöhemminkään. Kaikki yritystuet tulee käydä läpi tiuhalla kammalla ja säilyttävä-luonteiset tuet tulee ajaa alas hallitusti muutaman vuoden aikana.
- 2. LISTAAMATTOMIEN YRITYSTEN** osinkojen veronkevennys poistetaan – Pörssiyritysten ja listaamattomien yritysten osinkojen verotus yhtenäistyy. Osingoista on verollista 85 %. Ehdotus on ehdollinen yhteisöveron alentamisen kanssa, yksin sitä ei tule toteuttaa. Tuotto on arviolta noin 500 miljoonaa. Useat työryhmät ovat ehdottaneet tätä uudistusta.
- 3. ANSIOSIDONNAISEN TYÖTTÖMYYSPÄIVÄRAHAN** enimmäiskesto tulee lyhentää 50 päivällä (eli 250 päivään jos työhistoriaa alle 3 vuotta, 350 päivään jos yli 3 vuotta). Nykyään tämän kannustinloukun kesto on maailman pisin. Tämä tuo vähintään 100 miljoonan säästöt. Toimen mahdollisia negatiivisia vaikutuksia paikkaa työvoiman liikkuvuuden vahvistuminen asuntokaupan varainsiirtoveron poistosta, minkä lisäksi yli 55-vuotiaiden työllistämisen tukemiseen tulee kiinnittää huomiota.
- 4. TYÖMARKKINAJÄRJESTÖJEN JÄSENMAKSUJEN** verovähennysoikeuden poisto sekä palkansaaja- että työnantajapuolen järjestöiltä, kuten Ruotsissa tehtiin osana laajempia rakenteellisia uudistuksia vuonna 2008. Tämä tasapainottaa julkista taloutta noin 210 miljoonalla.

Osa 4

Jälkeenjäänyt Suomi voi hyötyä jälleen catch up-efektistä

Sotien jälkeinen köyhä ja maatalousvaltainen Suomi lähti kirimään muuta Eurooppaa selkeältä takamatkalta. Muun muassa onnistuneet rakenneuudistukset, edullinen väestörakenne, sekä maatalousväestön siirtyminen korkeamman tuottavuuden töihin kaupunkeihin saivat yhdessä aikaan upean ja pitkäkestoisen talouskasvun ajan, mikä nosti Suomen vauraaksi länsimaaksi.

VIIMEISIN 17 vuotta on sujunut päinvastaisissa merkeissä, ja olemme jääneet erityisesti tuottavuudessa merkittävästi jälkeen verrokkimaitamme. Pitkässä jaksossa alisuoriutumista piilee kuitenkin valtava mahdollisuus. Suomessa on mahdollista tehdä merkittävä tuottavuusloikka ja kuroa taas kerran naapuriemme etumatkaa kiinni. Erityistä potentiaalia löytyy muun muassa hyvinvointialueiden toiminnan tehostamisesta, sekä työvoiman paremmasta allokaatiosta korkeamman tuottavuuden yrityksiin.

Kiinni kirimistä voi harjoittaa monella eri alueella.

Suomessa ja EU:ssa on välttämätöntä vähentää sääntelyä ja byrokratiaa. Draghi varoitti raportissaan EU:ta liiallisesta sääntelystä. Vuoden 2019 jälkeen EU:ssa on säädetty noin 13 000 lakia, USA:ssa vain 3000. Sääntelyn lisäongelmana ovat myös jäsenvaltioiden alueelliset erot.

Sääntelyn erot ja suuri lukumäärä haittaavat olennaisesti pääomamarkkinoiden kehittämistä EU-alueella, mistä kärsii myös Suomen talous. Yritysten perustaminen ja lopettaminen, sekä työnantajaksi ryhtyminen on hankalampaa EU:ssa kuin USA:ssa. Jälkimmäinen ongelma on erityisen kärjistynyt Suomessa, mistä johtuu yksinyrittäjien suuri määrä. Myös lupien käsittelyprosessit ovat aivan liian pitkiä. Konkurssilainsäädännön harmonisointi on välttämätöntä. Sitä on yritetty EU:ssa jo 2000-luvun alusta alkaen. Uudistus tehostaisi pääomamarkkinanunionia huomattavasti.

Suomen ja EU:n on korkea aika ryhdistäytyä sääntelyn vähentämisessä ja yksinkertaistamisessa. Myös työmarkkinoiden uudistaminen on tärkeää EU:ssa ja erityisen tärkeää Suomessa. Malliksi kelpaavat hyvin Ruotsin, Tanskan ja Saksan uudistukset.

USA:n työmarkkinat ovat äärimmäisen joustavat, mutta tämä malli tuskin kelpaa Euroopan hyvinvointivaltioille – toki merkittäviä poikkeuksia on, kuten Tanska jossa irtisanominen on aivan poikkeuksellisen helppoa. Erilaisia joustoja voidaan silti lisätä ja pk-yrityksille työaikojen

joustot ovat erityisen tärkeitä. Niitä pitäisi voida soveltaa paljon nykyistä enemmän. Varsinkin nuoret ja kouluikäisten lasten vanhemmat ovat tutkimusten mukaan valmiita työaikojen joustoihin. Kun työtä on paljon, niin työaikaa voidaan pidentää ja tehdä viikonloppunakin töitä, kunhan tämä korvataan myöhemmin vapaa-aikana.

Hallituksen suunnittelema irtisanomisen helpotus on kannatettava ja tärkeä toimenpide. Se kannustaa varsinkin pk-yrityksiä rekrytoimaan lisää väkeä. Lisäksi yksinyrittäjien ryhtyminen työnantajiksi helpottuu. Kun tämä tehtiin Saksassa 2004–2006, tutkimusten mukaan henkilöstön määrä yrityksissä kasvoi merkittävästi.

Joustoja tarvitsevat suuretkin yritykset ja palkkojen jousto tehostaisi tuottavuutta. Paikallista sopimista tulisi lisätä merkittävästi Suomessa. Tässä asiassa nykyhallitus on jo oikeilla jäljillä.

Huoltosuhde heikkenee kovaa vauhtia, kun eläkeläisten suhde työikäisiin kasvaa. Syntyvyyttä ei kuitenkaan kannata pyrkiä kasvattamaan valtion toimesta, sillä verotukselliset yms. tukiporkkanat ovat järjestään epäonnistuneet empiirisissä kokeiluissa muissa maissa.

Julkinen sektori on kerta kaikkiaan ylisuuri. Yksityisen ja erityisesti yrityssektorin toimintaa on pakko laajentaa ja tehostaa, koska muuten hyvinvointivaltiota on pienennettävä merkittävästi.

Julkisen sektorin tuottavuuskehitys on ollut jo vuosikymmeniä hyvin heikkoa. Nokian parhaina vuosina yrityssektorin tuottavuus oli lähes 10 vuotta 2,5 prosenttia vuodessa. Jo tuohon aikaan julkisen puolen tuottavuus kasvoi alle prosentin vuodessa.

Tuottavuuden kasvattaminen on ratkaisevan tärkeää hyvinvointialueille, joilla on suuria ongelmia rahoituksen kanssa. Alueita (21+Helsinki) on ensinnäkin aivan liikaa. Viisi aluetta olisi riittävä määrä. Pienet alueet eivät pysty kehittämään digitaalisia ja muitakaan uuden teknologian avulla tehtäviä palveluja. Alueiden yhteistyö ei tässä riitä eikä onnistu. Edelleen kasvavia kustannuksia voidaan saada hallintaan ainoastaan tuottavuutta kohentamalla.

ETLA on tutkinut perusteellisesti kannustinloukkuja ja tehokkuutta. Heidän keskeisimmät johtopäätöksensä ovat, että työn ja pääoman tehoton kohdentuminen yritysten kesken on keskeisin tuottavuuskasvua heikentävä tekijä Suomen yrityssektorissa.

Työvoima keskittyy alhaisen tuottavuuden yrityksiin. Työvoiman tehokkaampaan kohdentumiseen voidaan vaikuttaa purkamalla kannustinloukkuja, lisäämällä työvoiman liikkuvuutta ja palkkakilpailua, sekä karsimalla vanhaa säilyttäviä rakenteita. Työn ja pääoman kohdentuminen eli resurssien allokatio on Suomen yrityssektorilla parhaillaan muutostilassa, johon vaikuttavat paitsi taloutemme rakennemuutokset myös monet megatrendit kuten digitalisaatio, tekoäly, ilmastonmuutos ja väestön ikääntyminen.

Suomessa riittää kyllä osaamista, mutta se hukkuu usein tehottomiin työpaikkoihin ja erityisesti ylisuureen ja tehottomaan julkiseen sektoriin. Työvoimaresurssien uudelleenallokointi onkin tehokkain tapa käynnistää Suomen catch up-efekti 2.0.

Lähteet

ETLA, Kannustinloukut Suomessa, 10.2.2022 julkaisu (Päivi Puonti, Eija Kauppi, Mauri Kotamäki, Olli Roppo-
nen)

ETLAn johtajan Aki Kangasharjun ar-
vioita, ETLA, 11.2.2022

Aki Kangasharju, Talouden ilmestys-
kirja, Docendo 2023

Vesa Kanniaainen, Jukka Ala-Peijari,
Heikki Koskenkylä, Tuomas Malinen,
Ilkka Mellin, Sami Miettinen, Miten
Suomi voidaan pelastaa? Talouspo-
liittinen manifesti, Libera 2015

Kauppalehti 22.1.2025

Kauppalehti, 18.10.2024

Kauppalehti 16.12.2024

Kauppalehti 17.12.2024

Kauppalehti, Suomen pelastamisen
resepti on yksinkertainen, (Kari Sta-
dighin haastattelu), 30.12.2024

Kauppalehti, Yhteisöveron alentami-
nen maksaisi itsensä takaisin, 2.1.2025
(Aki Kangasharju)

Heikki Koskenkylä ja Tero Lundstedt,
leikkauksilla päästään vasta puoli-
väliin, Libera, blogi 15.2.2024 Timo Ku-
osmanen ja Terhi Maczulskij, Kasvu-
yrittäjyys, yritysten uudistuminen ja
työvoiman liikkuvuus tukemaan tuot-
tavuuden kasvua, ETLA 30.5.2022

Timo Kuosmanen ja Terhi Maczulskij,
Työn ja pääoman tehokkaampi koh-
dentuminen kasvattaisi tuottavuutta
ja taloudellista hyvinvointia, ETLA
30.5.2022

Mika Maliranta, Pinnan alta – Miksi
edessämme on vahvan talouskasvun
aika, Docendo 2024

Risto Murto, Puuttuvat puoli miljoo-
naa, väestökato ja Suomen talouden
tulevaisuus, Otava, 2023

Risto Murto, Miksi Suomi pysähtyi?
Suuntaviivoja uuteen talouskasvuun,
Otava, 2024

Talouselämä, Ruotsi keskituloisen
paratiisi, numero 2/2025

Tuottavuuslautakunta: "Suomi tarvit-
see lisää korkean tuottavuuden yri-
tyksiä ja työpaikkoja", valtiovarain-
ministeriön julkaisu, 29.9.2021

Tuottavuuslautakunta: "Uusi globaali
ympäristö on haaste Suomen tuot-
tavuuden kasvuille" valtiovarainmi-
nisteriön julkaisu, 24.9.2024 [https://
www.veronmaksajat.fi/medialle/
lehdistotiedotteet/2024/veronmak-
sajien-palkkaverovertailu-kirea-pro-
gressio-on-suomessa-keskituloi-
senkin-kiusa--palkankorotukses-
ta-noin-puolet-veroihin/#07042fdb](https://www.veronmaksajat.fi/medialle/lehdistotiedotteet/2024/veronmaksajien-palkkaverovertailu-kirea-progressio-on-suomessa-keskituloisen-kin-kiusa--palkankorotuksesta-noin-puolet-veroihin/#07042fdb)

Vauhtia yritysten perustamisaktiivi-
suuteen ja kasvuun, tilannekuva yrit-
täjyydestä ja uuden yritystoiminnan
edistämisestä Suomessa, Valtioneu-
voston julkaisuja 20.4.2023

Veronmaksajain keskusliitto, Veron-
maksajien palkkaverovertailu: Kireä
progressio on Suomessa keskituloi-
senkin kiusa – palkankorotuksesta
noin puolet veroihin 19.12.2024

Yrittäjyys Euroopassa 2024 tutkimus,
Visma Solutions Oy

Yritystukien tutkimusjaoston raportti
2023, Työ- ja elinkeinoministeriön jul-
kaisu, 1.6.2023.

KIRJOITTAJAT

HEIKKI KOSKENKYLÄ
VTT, Suomen Pankin entinen
tutkimusosaston päällikkö

TERO LUNDSTEDT
OTT, Ajatuspaja Libieran
sisältöjohtaja

Libera

Libera-säätiö on vuonna 2011 perustettu itsenäinen ja puoluepoliittisesti sitoutumaton ajatuspaja, joka tukee ja edistää yksilönvapautta, vapaata yrittäjyyttä, vapaita markkinoita ja vapaata yhteiskuntaa. Sen toiminta koostuu tiedotus- ja julkaisutoiminnasta, tutkimustyöstä ja tapahtumien järjestämisestä. Libera on yksityisesti rahoitettu, toiminnallinen ja yleishyödyllinen säätiö.